

Арина Ігорівна Харківська
ORCIDiD<https://orcid.org/0000-0003-3411-2847>,
доктор філософії, викладач кафедри теорії та методики дошкільної освіти
Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради,
м. Харків, Україна
ar.kharkivska@gmail.com

ПОЛІАСПЕКТНІСТЬ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ОБДАРОВАНИХ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ

У науково-методичній статті розкрито зміст різних аспектів професійної підготовки обдарованих майбутніх педагогів та окреслено успішні шляхи їхнього розвитку в умовах закладу вищої освіти.

У результаті аналізу ключових термінів дослідження сформовано авторське бачення дефініції поняття «обдарованість майбутніх педагогів», яке трактоване як система професійних здібностей майбутнього педагога, необхідних для забезпечення високого рівня своєї педагогічної діяльності, вирішення проблемних ситуацій, прояву креативного підходу до освітнього процесу, формування у вихованців загальних та спеціальних здібностей тощо. Доведено, що професійна підготовка майбутніх педагогів є поліаспектною структурою, яка передбачає опанування академічних знань, формування фахової майстерності, підвищення рівня інтересу до майбутньої професійної діяльності, розвитку творчих здібностей майбутніх педагогів, зокрема виявлення та подальший розвиток обдарованості. Серед провідних напрямів розвитку обдарованих майбутніх педагогів в умовах закладу вищої освіти авторкою розглянута участь здобувачів освіти у науково-дослідних роботах та гуртках.

Ключові слова: обдарованість, здібності, обдарованість майбутніх педагогів, обдарований майбутній педагог, професійна підготовка.

Вступ. Перед сучасною системою освіти стоїть нетривіальне завдання із виявлення і подальшого розвитку обдарованої молоді, яка має високий потенціал до саморозвитку, самовизначення та самореалізації. Обдарована молодь виявляє високу інтелектуальність, практичність, психологічну стійкість, мотивацію та індивідуальне бачення дійсності, що є ключовими запитами суспільства до сучасної особистості.

Вагоме місце в освітньому процесі закладу вищої педагогічної освіти належить підготовці обдарованих майбутніх педагогів, які зможуть забезпечити у майбутній професійній діяльності неповторний, креативний підхід до викладання, реалізацію авторських ідей щодо поліпшення освітнього процесу, формування та розвиток здібностей у вихованців, що водночас сприятиме вихованню нового обдарованого покоління.

Проблему розвитку обдарованої особистості в освітньому процесі вивчали зарубіжні та вітчизняні дослідники. М. Браун та М. Мах (2012) досліджували особливості роботи із обдарованими здобувачами початкової освіти та розробили програму підтримки найталановитіших школярів; С. Філіпська (2018) визначила психологічні особливості та аспекти поведінки обдарованих дітей; Л. Ілійчук (2016) розкрила організаційно-методичні аспекти підготовки педагога початкової освіти до роботи з обдарованими дітьми; В. Ушмарова із О. Каданер (2019) обґрунтували сутність та зміст роботи вчителя з обдарованими дітьми початкової ланки освіти, визначили стратегії освіти обдарованих дітей. Наголосимо, що вищезазначені дослідження спрямовані на вивчення обдарованості дітей молодшого шкільного віку, а питання розвитку обдарованості дітей на інших ступенях освіти менш досліджена: Т. Хмурина (2014) здійснила моніторинг чисельності обдарованих дітей на середній та старшій ланці загальної середньої освіти; Д. Синявський (2020) здійснив ґрунтовне дослідження особливостей сприйняття обдарованих підлітків.

Проблема навчання обдарованих здобувачів вищої освіти була досліджена науковцем Я. Рудиком (2013) з теоретичного аспекту підготовки обдарованих здобувачів вищої освіти в Україні.

В. Галиця, А. Самко, Н. Толмосова, П. Варванський та О. Білий (2011) визначили якості, які повинні бути притаманні викладачу закладу вищої освіти з обдарованими здобувачами вищої освіти. Науковці А. Ревть та О. Карпенко (2020) проаналізували психолого-педагогічні підходи до процесу розвитку обдарованості студентської молоді та визначили форми та методи роботи з обдарованими здобувачами вищої освіти. Під час практичних занять О. Демченко (2019) досліджувала процес організації професійної діяльності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти з обдарованими дітьми.

Спираючись на вищеописане, зазначимо, що сучасними науковцями було досліджено спектр різних проблем навчання обдарованих здобувачів вищої освіти, проте, за нашими оцінками, недостатня увага була приділена питанню розвитку обдарованих майбутніх педагогів. Значимість та затребуваність вирішення питання розвитку обдарованих майбутніх педагогів під час їхньої професійної підготовки у закладах вищої освіти зумовлюють науковий інтерес до поглиблення досліджень цього спрямування.

Метою дослідження є визначення сутності та змісту різних аспектів формування обдарованих майбутніх педагогів; визначення шляхів розвитку обдарованих майбутніх педагогів в умовах закладу вищої освіти.

Методи дослідження: теоретичний аналіз сутності поняття «обдарованість», типологій обдарованості та шляхів розвитку обдарованих здобувачів вищої освіти; систематизація та узагальнення отриманих результатів; визначення шляхів розвитку обдарованих майбутніх педагогів; аналіз власного педагогічного досвіду роботи з обдарованими майбутніми педагогами.

Трактування дефініції «обдарованість». Проблема обдарованості особистості викликає суперечливі тлумачення самого поняття. Так, Д. Синявський (2020) визначає обдарованість людини як системну характеристику психіки, яка удосконалюється протягом усього життя людини та сприяє кращим результатам діяльності, у порівнянні із іншими людьми. І. Гудим (2015) визначає обдарованість як сукупність здібностей людини, що забезпечують досягнення значних результатів у певній діяльності або у кількох діяльностях одночасно. Б. Теплов стверджує, що обдарованість – це відмінна риса людини, яка притаманна лише їй, що становить неповторність особистості (Теплов, 1977). О. Степанов (2006), автор-упорядник психологічної енциклопедії, визначає, що обдарованість – це рівень розвитку здібностей, що визначають можливості досягнення значних успіхів під час виконання будь-якої діяльності. А. Кремень (2008) трактує обдарованість як «високий рівень розвитку загальних та спеціальних здібностей» (2008, с. 596–597). Психолог О. Ігнатова (2019) зазначає, що обдарованість людини спирається на здібності, задатки та схильності особистості, тобто, обдарованість взаємопов'язана із розвитком індивідуальних здібностей людини (інтелектуальні, творчі, фізико-математичні, мистецькі тощо) і водночас становить цілісний прояв її здібностей. Отже, спираючись на вищезазначене, *під поняттям «обдарованість»* будемо розуміти систему індивідуально сформованих здібностей особистості, що визначають високий рівень виконання нею певної діяльності. Обдарованість майбутніх педагогів визначаємо як систему професійних здібностей майбутнього педагога, необхідних для забезпечення високого рівня своєї педагогічної діяльності, вирішення проблемних ситуацій, прояву креативного підходу до освітнього процесу, формування у вихованців загальних (швидкість реакції, пам'ять, мислення) та спеціальних (спортивні, математичні, театральні) здібностей тощо.

Обдаровані майбутні педагоги: ознаки, типи обдарованості та методи виявлення. Вважалось, що обдарована особистість зустрічається дуже рідко, адже закінчуючи заклади вищої професійної освіти не всі стають відомими науковцями, педагогами, інженерами, критиками, лікарями тощо. Проте, ми переконані, що обдарована кожна людина. Потрібен лише поштовх для розкриття її потенціалу та подальшого розвитку здібностей. Для цього потрібно з'ясувати характерні ознаки обдарованості особистостей, зокрема майбутніх педагогів.

Досліджуючи творчість, психологи Дж. Гілфорд та Е. Торренс визначили такі ознаки творчої обдарованості: оригінальність ідей та поглядів, гнучкість мислення: абстрактне, вербальне, логічне тощо; здатність до швидкого пошуку та генерації нових шляхів вирішення у складних та обмежених ситуаціях (цит по: Марчук, 2020).

Спираючись на власний досвід, вищезазначені ознаки та визначені характерні риси обдарованості А. Марчуком (2020) та І. Гудимом (2015), висвітлимо такі риси обдарованих майбутніх педагогів:

1. Якісне та раціональне оволодіння навчальним матеріалом, фільтрування на головну та другорядну інформацію, перенесення засвоєного досвіду на нові подібні ситуації.
2. Логічне передання своїх думок та ідей, мають великий активний словниковий запас.
3. Розвинуте абстрактне та логічне мислення, визначають причинно-наслідкові зв'язки.
4. Оптимістичне спрямування на вирішення проблемних ситуацій, пошук шляхів подолання перешкод.
5. Креативний підхід до вирішення завдань; усвідомлення своїх помилок, їх аналіз та вирішення.
6. Самостійність та незалежність у роботі.
7. Здатні до дискутування, доведення своєї думки, упевнені в собі.
8. Підвищений інтерес до вивчення конкретного освітнього компоненту, або напрямку підготовки.
9. Схильність до самоаналізу, самокритики та саморозвитку.

До основних *методів виявлення* обдарованих майбутніх педагогів під час їх професійної підготовки ми відносимо:

1. Спостереження за роботою майбутніх педагогів під час виконання самостійних та практичних завдань, під час семінарських занять та науково-дослідних робіт.
2. Залучення майбутніх педагогів до складання ребусів, кросвордів, задач, відео тощо.
3. Вирішення творчих, нестандартних, варіативних завдань.
4. Виконання майбутніми педагогами індивідуальних завдань з вищим рівнем необхідних знань та навичок.
5. Результативність виконання майбутніми педагогами диференційованих завдань.
6. Проведення індивідуальних консультацій і бесід із майбутніми педагогами.

Отже, обдаровані майбутні педагоги характеризуються якісним запам'ятовуванням навчального матеріалу, розвинутими навичками самоконтролю в освітній діяльності, високою працездатністю, неординарністю, свободою самовияву, багатством уяви, швидкістю реакцій. Вони завжди демонструють уважність, зібраність, працелюбність, відповідальність. Коло їх пізнавальних інтересів не обмежується однією проблемою, а постійно розширюється, що, зі свого боку, забезпечує всебічно розвинену особистість готову до дій. *Основними функціями обдарованості* вважаємо їхнє успішне пристосування до світу, оточення, знаходження рішення у всіх випадках, непередбачуваних, зокрема, що вимагають креативного мислення.

В. Щорс виділяє такі *типи обдарованості*, як:

1. Художня обдарованість у таких галузях, як: література, мистецтво, акторська майстерність тощо.
2. Соціальна обдарованість – здатність встановлювати взаємозв'язки з соціальними групами через роль співбесідника, керівника у діяльності, має лідерські здібності, самокритичний, відповідальний, наполегливий тощо.
3. Інтелектуальна та академічна – обізнаність, спостережливість, допитливість та зацікавленість, внутрішня та зовнішня мотивація, застосування знань і навичок на практиці, швидкість реакції на зміну ситуацій.
4. Рухова або спортивна обдарованість виявляється в розвитку фізичних здібностей, гнучкості тіла, швидкості тощо (цит по: Зорочкіна, 2013).

Д. Богоявленська висвітлила такі типи обдарованості:

1. Явна (чіткий прояв) та прихована (потенціал не розкритий).
2. Потенційна (є задатки для високих досягнень, проте у цей час не реалізовані) й актуальна (відкрита демонстрація здібностей, називають «талантом»).
3. Рання (проявляється з дитинства) та пізня (проявляється у зрілому віці).
4. Загальна (відповідно до загальних здібностей – логіка, пам'ять, мислення) та спеціальна (здібності, що необхідні у певній галузі, професії) (цит. по: Зорочкіна, 2013).

Отже, спираючись на вищезазначені класифікації обдарованості, зазначимо, що головним завданням викладачів є не тільки виявлення обдарованості майбутніх педагогів, відповідно до їх здібностей, а й розвиток та удосконалення.

Поліаспектне освітнє середовище розвитку обдарованої особистості. Обдарованість розвивається у фізичному (спеціальні архітектурні будівлі, просторі кімнати із спеціальним обладнанням), соціальному (взаємовідносини у соціумі) та в освітньому середовищах. Саме освітнє середовище є своєрідним ядром, що готує особистість до самостійного життя та водночас розкриває весь потенціал, допомагає у пошуку власного «Я». Критеріями продуктивного розвитку обдарованих майбутніх педагогів є коефіцієнт інтелектуального розвитку особистості, розвинене творче мислення, високий рівень розвитку загальних здібностей, прагнення до творчості, підвищена мотивація до навчання та наполегливість у досягненні поставленої мети.

Уважаємо, що в освітньому процесі закладу вищої освіти необхідним є вироблення системи щодо організації роботи з обдарованими майбутніми педагогами. Так, спершу доречно провести мотиваційні заходи, щоб спонукати майбутніх педагогів до прояву своїх здібностей та нахилів. Потім необхідно провести діагностику, щоб визначити тип обдарованості майбутніх педагогів, їхні здібності та таланти. Лише після з'ясування індивідуальних нахилів кожного із майбутніх педагогів можна організувати системну роботу щодо розвитку обдарованих майбутніх педагогів, розкриття та удосконалення їх здібностей.

Підготовка обдарованих майбутніх педагогів має здійснюватися за попередньо визначеним планом індивідуальної роботи, урахувавши: взаємодію із психологами, однокласниками, викладачами, науковими керівниками; самостійну, науково-дослідну роботу; участь у тематичних гуртках, факультативах; можливість обрання вибіркового освітнього компонента; участь у творчих, наукових конкурсах, олімпіадах; проведення професіоналами майстер-класів, коучингу тощо.

Убачаємо такі засоби роботи з обдарованими майбутніми педагогами у процесі професійної підготовки:

1. Проблемна форма викладу матеріалу, що спонукає обдарованих майбутніх педагогів до критичного обмірковування та пошуку шляхів розв'язання проблеми.

2. Застосування сучасних цифрових технологій, що зменшують витрати часу на пошук необхідної інформації, забезпечують доступне сприйняття матеріалу, візуалізація складного матеріалу тощо.

3. Використання розвивальних творчих вправ, ігор і методик, які спонукають до розвитку креативних здібностей, генерації нових ідей та пошуку нестандартних шляхів вирішення завдань.

4. Створення та реалізація ситуації успіху, коли обдарований майбутній педагог демонструє свої здібності на високому рівні. При створенні такої ситуації, варто враховувати рівень обдарованості майбутнього педагога на цьому етапі. Складність потрібно нарощувати поступово, тобто не задавати занадто складні завдання.

5. Індивідуальна спрямованість підвищення рівня обдарованості, що орієнтована на конкретного обдарованого майбутнього педагога, тобто необхідно враховувати рівень та тип обдарованості кожного.

6. Різноманітна позааудиторна діяльність обдарованих майбутніх педагогів, що передбачає розширення пізнавального, інтелектуального, духовного, соціального аспектів розвитку особистості (Романова, Мудрик, 2018). На додаткових позааудиторних можливостях закладу вищої освіти щодо розвитку в студентів професійної готовності також наголошує у своєму дослідженні О. Сташук (2021).

Організація дослідницької, частково-пошукової, проблемної, проєктної роботи обдарованих майбутніх педагогів, що розвиває їх критичне та абстрактне мислення, логіку, інтуїцію, спонукає до пошуку нестандартних ідей вирішення завдань. Ми впевнені, що саме науково-дослідна робота є одним із ключових засобів виявлення та розвитку обдарованості. Під час освітнього процесу вона представлена через написання курсових, дипломних досліджень, участі в науково-практичних конференціях різного рівня, наукових семінарів. До способів залучення обдарованих майбутніх педагогів відносять публікації результатів досліджень у наукових фахових виданнях у формі доповідей, тез, наукових статей. Різноманітні тематичні конкурси, стипендіальні гранди, олімпіади дозволяють обрати різні форми участі обдарованих майбутніх педагогів та продемонструвати свої

здібності, талант і найголовніше – отримати новий досвід. Проте, вважаємо за доцільне наголосити, що під час науково-дослідних досліджень майбутніх педагогів можуть виникати такі перешкоди, як: недостатня підтримка з боку адміністрації закладу вищої освіти, недостатні обсяги фінансування та обмеженість часу на виконання тієї чи іншої наукової роботи. Г. Пономарьова, в цьому контексті, зазначає, що «складні соціокультурні умови, економічні та політичні суперечності, неврівноваженість соціальних процесів, криміногенність суспільства» обумовлюють потребу у додатковій цілеспрямованій підтримці творчого обдарованого майбутнього педагога (Пономарьова та ін., 2019, с. 140).

Отже, способів розвитку обдарованих майбутніх педагогів багато, важливо їх поєднувати та регулярно реалізовувати. Крім того, у процесі розвитку обдарованих майбутніх педагогів варто враховувати такі складові їхньої обдарованості: комунікативність, інтелектуальність, практичність, естетичність, духовність, емоційність, суспільна значимість, відповідальність, мотивація, індивідуальність.

Обдаровані майбутні педагоги зазвичай відкриті до спілкування, проявляють себе як соціально активні особистості. Їм легко розпочинати бесіди з малознайомими людьми та дітьми, вони часто у центрі уваги. Проте зустрічаються і такі, хто любить самотність, мало спілкується з колегами, спрямовує всю свою внутрішню енергію на творчу генерацію.

Часто з інтелектуальною складовою обдарованості ототожнюють лише розумові здібності, проте ми з цим не погоджуємось. Інтелектуальна складова виявляється у допитливості, довготривалій пам'яті, глибинності розуму тощо. Важливо, щоб отримані знання та уміння обдарованих майбутніх педагогів закріпились у практичному застосуванні. Коли обдарований майбутній педагог має здібності до перенесення своїх засвоєних знань та умінь на подібні чи часткового подібні ситуації, то можна говорити, що він обдаровано здібний.

Бачення прекрасного та унікального в одноманітності забезпечує естетичну складову обдарованих майбутніх педагогів, адже краса у сприйнятті оточуючого світу взаємопов'язана із розвитком оптимістичного погляду на перешкоди. Наприклад, похмурого дощового дня обдарований майбутній педагог зможе підняти настрій, зацікавити вихованців оптимістичним настроєм – рослини отримають достатньо вологи і подарують нам свій красивий колір завтра на сонці, або ж що в лісі почнуть рости грибочки тощо. Уважаємо, що естетична складова обдарованих майбутніх педагогів пов'язана з духовною. Духовна складова обдарованих майбутніх педагогів забезпечує формування особистісних (внутрішня свобода, задоволення духовних потреб) і громадських (відповідальність, справедливість, захист прав та свобод) цінностей.

Мотиваційна складова особистості обдарованих майбутніх педагогів зумовлена зовнішніми (похвала колег, мета професійної діяльності тощо) і внутрішніми (зацікавленість, прагнення до відкриттів, пошук істини тощо) факторами та визначає їхню суспільну роль, яка полягає у розкритті потенціалу обдарованих вихованців, формуванні та розвитку їхніх здібностей. Саме від професійної діяльності обдарованих майбутніх педагогів залежить якісний розвиток майбутнього покоління, тому у них має бути з авторське сприйняття світу, індивідуальний підхід до своєї професійної діяльності.

Висновок. Потреба в обдарованих майбутніх педагогах та їхньому професійному становленні зумовлена соціальними запитами суспільства щодо розвитку сучасної дитини як інтелектуально незалежної, індивідуальної особистості, майбутнього громадянина нашої країни. Аналіз дослідження означеної проблеми дав змогу визначити, що обдарованість майбутніх педагогів – це система професійних здібностей майбутнього педагога, необхідних для забезпечення високого рівня своєї педагогічної діяльності, вирішення проблемних ситуацій, прояву креативного підходу до освітнього процесу, формування у вихованців загальних та спеціальних здібностей тощо.

Професійна підготовка майбутніх педагогів є поліаспектною структурою, що передбачає опанування академічних знань, формування фахової майстерності, підвищення рівня інтересу до майбутньої професійної діяльності, розвиток творчих здібностей майбутніх педагогів, зокрема виявлення та подальший розвиток обдарованості. На нашу думку, провідними засобами розвитку обдарованих майбутніх педагогів в умовах закладу вищої освіти залишається участь у науково-дослідній роботі, гуртках, а також використання в освітньому процесі широкого спектру творчих форм і методів навчання.

Перспективу подальших досліджень убачаємо в розробці практичної моделі розвитку обдарованості майбутніх педагогів у професійній підготовці.

Література

- Галиця В. В., Самко А. В., Толмосова Н. М. Особливості роботи викладачів вищих навчальних закладів з обдарованими студентами : досвід і перспективи. *Запороз. мед. журн.* Запоріжжя. 2011. № 2 (13). С. 64–65.
- Гудим І. Обдаровані діти : виявлення, навчання, розвиток. *Справи Сімейні*. 2015. URL : <https://familytimes.com.ua/vikhovannya/obdarovani-diti-viyavlennya-navchannya-rozvitok>.
- Демченко О. А. Організація квазіпрофесійної діяльності майбутніх вихователів обдарованих дітей на практичних заняттях із педагогічних дисциплін. *Інноваційна педагогіка*. 2019. Вип. 14. Т. 1. С. 42–48.
- Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; гол. ред. В. Г. Кремень. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
- Зорочкіна Т. Види та типи обдарованості особистості. *Наукові записки*. Серія : педагогічні науки. 2013. Вип. 122. С. 147–152.
- Ігнатова О. О. Поговоримо про талант та здібності. 2019. URL : <http://7.school-info.te.ua/blog/17-psihologija/pogovorimo-pro-talant-ta-zdibnosti>.
- Ілійчук Л. Підготовка майбутніх учителів початкової школи до роботи з обдарованими дітьми. *Гірська школа Українських Карпат*. 2016. № 14. С. 173–176. URL : http://lib.pnu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/2911/1/gsuc_2016_14_43.pdf
- Марчук А. Обдарованість та проблеми виховання обдарованих дітей. *Комунальна установа «Глибоцький центр професійного розвитку педагогічних працівників»*. 2020. URL : <http://surl.li/atzru>.
- Пономарьова Г. Ф., Петриченко Л. О., Полякова І. В., Харківська А. А. Технології розвитку креативних здібностей майбутніх учителів : монографія / Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради. Харків : Видавець О. А. Мірошніченко, 2019. 272 с.
- Психологічна енциклопедія / автор-упоряд. О. М. Степанов. Київ : «Академвидав», 2006. 424с.
- Ревть А., Карпенко О. Розвиток обдарованості студентської молоді у ЗВО України. *Людинознавчі студії*. Серія : Педагогіка. 2020. № 43. С. 51–62.
- Романова О. О., Мудрик О. В. Технологія роботи з обдарованими студентами шляхом використання інтерактивних методів навчання. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2018. № 61. Т. 2. С. 172–175.
- Рудик Я. М. Стратегії навчання обдарованих студентів у контексті їх підготовки до наукової діяльності : монографія. Київ : ЦП «КОМПРИНТ», 2013. 218 с.
- Синявський Д. О. Особливості самоприйняття у обдарованих підлітків / Нац. ун-т «Києво-Могилянська акад.». Київ. 2020. 66 с.
- Сташук О. О. Реалізація принципів дуальної соціально-педагогічної освіти у вищій школі України: компаративний пошук організаційно-методичних можливостей. *Науковий журнал Хортицької національної академії. (Серія: Педагогіка. Соціальна робота) : наук. журн. / [редкол. : В. В. Нечипоренко (голов. ред.) та ін.]*. Запоріжжя : Вид-во комунального закладу вищої освіти «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» Запорізької обласної ради, 2021. Вип. 1(4). С. 60–77. DOI: <https://doi.org/10.51706/2707-3076-2021-4-6>
- Теплов Б. М. Способности и одаренность. *Проблемы индивидуальных различий*. Москва, 1977. С. 9–20.
- Ушмарова В., Каданер О. Робота вчителя початкових класів з обдарованими учнями як професійно-педагогічна діяльність. *Педагогічні науки : теорія, історія, інноваційні технології*. Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2019. № 1 (85). С. 266–278. URL : <http://surl.li/atzvn>.
- Філіпська С. Психологічні особливості та аспекти поведінки обдарованих дітей. *Політехнічний ліцей НТУУ «КПІ»*. Київ. 2018. URL : <http://surl.li/atzqt>.

- Хмуринська Т. О. Аналіз результатів дослідження потреб обдарованих дітей середньої та старшої школи. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія : Педагогіка, соціальна робота. 2014. Вип. 32. С. 200–202.
- Braun M., Mach M. Zdolnedziecko. Pierwszapotomoc / red. M. Budzińska. Warszawa. 2012. 96 s. URL : <http://fundusz.org/images/zdolne-dziecko.pdf>.

References

- Braun, M. & Mach, M. (2012). Zdolnedziecko. Pierwszapotomoc / red. M. Budzińska. <http://fundusz.org/images/zdolne-dziecko.pdf> (pol).
- Demchenko, O. A. (2019). Organization of quasi-professional activities of future educators of gifted children in practical classes in pedagogical disciplines. *Innovative pedagogy*. Issue 14. Vol. 1. 42–48. (ukr)
- Filipska, S. (2018). Psychological features and behavior aspects of gifted children. *Politechnical Lyceum of NTU «KPI»* <http://surl.li/atzqt> (ukr).
- Halytsia, V. V., Samko, A. V. & Tolmosova, N. M. (2011). Features of higher educational institutions lecturers' work with gifted students: experience and prospects / *Zaporizhzhia medical journal*. № 2 (13). 64–65 (ukr).
- Hudym, I. (2015). Gifted children: identification, learning, development. *Family Affairs* <https://familytimes.com.ua/vikhovannya/obdarovani-diti-viyavlennya-navchannya-rozvitok> (ukr).
- Ihnatova, O. O. (2019). Let's talk about talent and ability. <http://7.school-info.te.ua/blog/17-psihologija/pogovorimo-pro-talant-ta-zdibnosti> (ukr).
- Ilichuk, L. (2016). Preparing future primary school teachers to work with gifted children. *Mountain School of the Ukrainian Carpathians*. № 14. 173–176. http://lib.pnu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/2911/1/gsuk_2016_14_43.pdf (ukr).
- Khmuryńska, T. O. (2014). Analysis of the results of the study of the needs of gifted children who study in middle and senior school. *Scientific Bulletin of Uzhhorod National University*. Series: Pedagogy, social work. Iss. 32. 200–202 (ukr).
- Kremen, V. H. (Ed.) (2008). Encyclopedia of education / Academy of pedagogical sciences of Ukraine: Yurinkom Inter (ukr).
- Marchuk, A. (2020). Giftedness and problems of raising gifted children. *Hlybotsk Center for Professional Development of Teachers*. <http://surl.li/atzru>. (ukr)
- Ponomarova, H. F., Petrychenko, L. O., Poliakova, I. V. & Kharkivska, A. A. (2019). Technologies for the development of creative abilities of future teachers: a monograph / Municipal Institution "Kharkiv Humanitarian-Pedagogical Academy" of Kharkiv Regional Council : Publisher O. A. Miroshnychenko (ukr).
- Revt, A. & Karpenko, O. (2020). Development of gifted student youth in higher educational institutions of Ukraine. *Anthropological studies*. Series: Pedagogy. № 43. 51–62 (ukr).
- Romanova, O. O. & Mudryk, O. V. (2018). Technology of working with gifted students through the use of interactive teaching methods. *Pedagogy of Creative Personality Formation in Higher Educational Institutions and Secondary Schools*. № 61. T. 2. 172–175 (ukr).
- Rudyk, Ya. M. (2013). Strategies for teaching gifted students in the context of their preparation for research: monograph : «KOMPRYNT» (ukr).
- Stashuk, O. O. (2021). Implementation of the principles of dual social and pedagogical education in higher education of Ukraine: a comparative search for organizational and methodological opportunities. *Scientific Journal of Khortytsia National Academy*. (Series: Pedagogy. Social Work) : scientific journal: Publishing house of the Municipal Institution of Higher Education – Khortytsia National Educational and Rehabilitational Academy of Zaporizhzhia Regional Council. Iss. 1(4). 60–77. <https://doi.org/10.51706/2707-3076-2021-4-6> (ukr).
- Stepanov, O. M. (2006). Encyclopedia of psychology : «Akademvydav» (ukr).
- Syniavskyi, D. O. (2020). Features of self-acceptance in gifted adolescents / National University of Kyiv-Mohyla Academy (ukr).

- Teplov, B. M. (1977). Ability and talent. *Problems of individual differences*. 9–20 (rus).
- Ushmarova, V. & Kadaner, O. (2019). The work of primary-school teachers with gifted students as a professional and pedagogical activity. *Pedagogical sciences: theory, history, innovative techniques*. Sumy : Publishing House of Sumy State Pedagogical University named after A. S. Makarenko, № 1 (85). 266–278. <http://surl.li/atzvn> (ukr).
- Zorochkina, T. (2013). Types of gifted personality. *Scientific Proceedings*. Series: pedagogical sciences. Iss. 122. 147–152 (ukr).

ПОЛИАСПЕКТНОСТЬ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ ОДАРЕННЫХ БУДУЩИХ ПЕДАГОГОВ

Арина Харьковская, доктор философии, преподаватель кафедры теории и методики дошкольного образования Коммунального учреждения «Харьковская гуманитарно-педагогическая академия» Харьковского областного совета, Харьков, Украина, e-mail: ar.kharkivska@gmail.com

В статье проанализированы научные исследования по сущности и содержанию понятия «одаренность». На основе определенных толкований, отражено авторское понимание одаренности будущего педагога. Определены характерные черты одаренности. Выделены пути развития одаренных будущих педагогов в процессе профессиональной подготовки, в частности, во время научно-исследовательской работы.

Ключевые слова: одаренность, способности, одаренность будущих педагогов, одаренный будущий педагог, профессиональная подготовка.

POLYASPECTIVITY OF PROFESSIONAL TRAINING OF GIFTED FUTURE TEACHERS

Aryna Kharkivska, Ph.D. in Pedagogy, Lecturer at the Department of Theory and Methods of Preschool Education, Municipal Establishment «Kharkiv Humanitarian-Pedagogical Academy» of Kharkiv Regional Council, Kharkiv, Ukraine e-mail: ar.kharkivska@gmail.com

The problem of development of gifted future teachers, in particular in the process of professional training is little studied. The article analyzes research on the essence and content of the concept of "talent". Based on certain interpretations, the author's understanding of the giftedness of the future teacher is highlighted. Characteristic features of giftedness are determined by J. Guilford and E. Torrens. On the basis of the highlighted features of giftedness according to A. Marchuk and I. Hudym, and based on their own experience, the characteristic features of giftedness of future teachers are determined. The typology of gifted people who have common views is analyzed: according to V. Shchors (artistic, social, intellectual, sports giftedness) and D. Bohoiavlenska (explicit and implicit, potential and actual, early and late, general and special giftedness). The main functions of giftedness are successful adaptation to the surrounding world, finding solutions in all situations, especially in unpredictable ones that require creative thinking. The training of gifted future teachers should be carried out according to a predetermined individual plan, which takes into account the mental, psychological and physical abilities of the gifted future teacher. The methods of determining gifted future teachers, which can be taken into account when conducting diagnostic techniques, are indicated. The author singles out the ways of development of gifted future teachers in the process of their professional training: problem-based learning, application of modern digital technologies, use of creative methods, creation and realization of success situation, individual orientation, variety of forms and methods of teaching. It is noted that most of the development of gifted future teachers occurs during research work. The author emphasizes the need to take into account all components of the talents of future teachers for effective and comprehensive development of future teachers, including: communication, intelligence, practicality, aesthetics, spirituality, emotionality, social significance, responsibility, motivation and individuality. Gifted future teachers are of great social importance: it is important to enable the discovery of the potential of gifted students, as well as the formation and development of their abilities. The quality development of the future generation depends on the professional activity of gifted future teachers.

Keywords: giftedness, abilities, giftedness of future teachers, gifted future teacher, professional training.

Стаття надійшла до редакції / Received 29.11.2021
Прийнята до друку / Accepted 15.12.2021
Унікальність тексту 99,4 % (Unicheck ID101175486)
© Харківська Арина Ігорівна, 2021.